

Metodika začlenění osob s mentálním postižením do běžné společnosti

Obsah

Úvod	4
1. Fáze zahájení	4
Domov Háj a jeho limity	4
Co klient z ústavu potřebuje k začlenění do společnosti?	6
2. Fáze přípravy	6
Jak postupujeme při plánování návratu klienta do komunity?	7
Jak můžeme během přechodové fáze transformace člověka s postižením podpořit?	8
Důkladná analýza potřeb, možností a schopností	8
Rozvinutí příbuzenských vazeb klienta	11
Vytvoření plánu podpory v komunitě včetně návratu člověka do jeho přirozeného prostředí mimo sociální službu	12
Zvyšování dovedností prostřednictvím nácviků	13
Zprostředkování zkušenosti se zaměstnáním (pokud je člověk s handicapem schopen)	14
3. Fáze realizace	15
Naplnění individuálních plánů	15
Vyhodnocování situace klientů a jejich připravenost na přechod, zajištění podpory klientům při přechodu do běžného prostředí	16
Zahájení sledování změn v životě klientů	16
Zajištění podpory klientům při opouštění pobytové sociální služby	17
Zajištění podpory s využitím zdrojů v komunitě	17
Příprava nové sociální služby (výběr a školení pracovníků, příprava metodického zajištění služeb, registrace služeb)	17
Příprava zázemí pro služby a bydlení pro klienty	19
Transformace Domova Háj I.	19
Transformace Domova Háj II.	19
Transformace Domova Háj III.	20
Transformace Domova Háj IV.	20
4. Fáze ukončení	20
Závěr	20
Co člověk při návratu do komunity opravdu potřebuje?	20
Mít, kde bydlet	20
Dostat odpovídající podporu nebo péči	22
Mít, co dělat – chodit do práce nebo za nějakými aktivitami	22

Příloha č. 1 – Profil uživatele služby	23
Příloha č. 2 – Dotazník pro pracovníky Domova Háj	26
Příloha č. 3 - Fotopříloha	28
Příloha č. 4: Analýza sociálních služeb v regionu (<i>Transformační plán Domova Háj</i>)	33
Příloha č. 5: Rozložení plánovaných služeb	37
Použitá literatura:.....	38

Úvod

Na základě koncepce kraje se zřizovatel Kraj Vysočina rozhodl pro transformaci ústavní služby Domova Háj ve službu komunitní. Proces transformace dává klientům na výběr z více možností jak ústav opustit a začlenit se do běžné společnosti.

Kraj Vysočina je aktivně zapojen do transformace sociálních služeb od prvopočátku. Již se mu v celkovém opuštění ústavu podařilo podpořit dvě organizace. Další dvě – Domov Kamélie a Domov Háj – na opuštění ústavu pracují. Je třeba zmínit i mnohé zkušenosti, které zřizovatel s transformací sociálních služeb už má a z toho vyplývající možnost pro naši organizaci čerpat ze zkušeností jiných zařízení a to nejen v našem kraji. Pro proces transformace je podpora zřizovatele nezbytná.

Hlavním cílem metodiky je inspirovat a motivovat další ústavní zařízení, které o transformaci nejen uvažují, ale mají především vůli měnit ústavní péči v komunitní. Kromě zdůraznění faktu, že transformace je důležitým krokem při poskytování kvalitní pobytové sociální služby, je dalším cílem metodiky upozornit na problémy, které mohou při transformaci nastat, a zároveň popsat způsob, jak se s nimi vyrovnat. Při řízení a realizaci transformačního procesu jsme se inspirovali zkušenostmi jiných zařízení, dále při manažerském vzdělávání pro oblast transformace a metodickými příručkami, které pro danou oblast již existují. Nejdůležitějším dokumentem je pro nás Manuál transformace ústavů vydaný Ministerstvem práce a sociálních věcí, na jehož základě jsme strukturovali tuto metodiku.

Důležité je také zmínit, že ústavní zařízení bývají mnohdy limitována mnoha faktory, které nedovolují v plném rozsahu využít všech doporučení a postupů výše jmenovaného manuálu.

1. Fáze zahájení

K zahájení transformačního procesu v naší organizaci se vedení organizace rozhodlo na základě limitů, které v Hájí působí na všechny klienty domova. V této fázi byli o zahájení transformace ústavu informováni klienti i personál. Motivace pro změnu u části klientů probíhala tak, že se jezdili dívat do již existujícího komunitního bydlení naší organizace. Motivace personálu probíhala transformačně zaměřenými školeními a stážemi v již transformovaných organizacích. Veřejnost byla informována o transformaci prostřednictvím regionálního tisku ve vytipovaných lokalitách. Proběhla tam také jednání se starosty a některými zastupiteli. Rozhodnutí o transformaci Domova Háj bylo schváleno Radou Kraje Vysočina 17. 12. 2015.

Domov Háj a jeho limity

Identifikované limity, které zásadně ovlivňují průběh transformace našeho zařízení, jsou celkově nízký počet personálu na počet klientů, nevhodná poloha ústavu, nedostatek dobrovolníků a návazných služeb, nutnost vozit klienty autem, zažitý způsob práce personálu (vše se řeší obecnými opatřeními, ne individuálně).

Původní budovu Domova Háj a v něm poskytovanou sociální službu můžeme označit jako „totální instituci“. Tento termín je vysvětlen v Manuálu transformace ústavů následovně: „Totální instituce můžeme popsat jako místo pobytu a práce, kde velký počet lidí se stejnou charakteristikou, oddělen značnou dobu od ostatní společnosti, vede společný, od ostatní společnosti uzavřený, formálně řízený život.“ (*Manuál transformace ústavů, MPSV*)

Domov Háj se nachází 5 - 6 km od běžné zástavby města Ledec nad Sázavou (jdeme-li po silnici), 3 km jdeme-li zkratkou lesem, lidé jsou tak izolováni od širšího společenství. Jedná se o instituci poskytující klientům nepřetržitou péči spojenou s ubytováním, stravováním a dalšími službami nahrazujícími běžný způsob života. Hlavní budova má ústavní charakter, na každém patře jsou dvě dlouhé chodby propojeny průchody, dvoulůžkové pokoje jsou na chodbách řazeny jeden vedle druhého jako v nemocnici. I přes snahu personálu o zútulnění společných prostor se dá říci, že Domov nepůsobí dojmem domova. Největší mírou k tomu přispívá personálem neovlivnitelný faktor - stavební členění budovy, dále jsou to např. režimová opatření (jídlo v určenou dobu, aktivity ve skupině, rozpis koupání, ...), vysoká koncentrace lidí s postižením na jednom místě atd. V důsledku velkého počtu lidí v jedné budově dochází ke snižování soukromí jednotlivců (70 klientů má pro trávení volného času k dispozici pouze 4 obývací pokoje a 1 společenskou místnost). V oblasti bydlení mají klienti možnost určit si v rámci budovy a dle aktuálních možností, s kým chtějí bydlet (volné pokoje, pokud není momentálně naplněná kapacita, výměna klientů). Klienti se stravují ve společných jídelnách, 70 lidem slouží 4 stravovací místnosti. Mezi institucionální prvky patří také omezení při zajištění stravy - klienti v hlavní budově odebírají veškerou stravu (mimo samostatnou domácnost 24 klientů) z kuchyně LDN. Klienti si nemají možnost odhlásit pouze část stravy (např. snídani), kterou by si připravili sami, mohou odhlásit jídlo pouze na celý den. Jídlo je dodáváno kompletně, možnost výběru mají pouze ve dvou pracovních dnech, a to jen ze dvou možností. Tím je také eliminována možnost podílet se na přípravě jídla. Osoby s dietním režimem možnost výběru nemají. Do zařízení dojíždí psychiatr, pedikérka, canisterapeutka a přímo v budově jsou i dílny, ve kterých klienti tráví svůj volný čas. Kvalitu života klientů ovlivňuje mimo jiné také nabídka pracovních příležitostí v blízkém okolí zařízení, která je nedostatečná. Důsledkem stoprocentního servisu ze strany ústavu dochází k postupnému zániku získaných dovedností a kompetencí a prohlubování závislosti na sociální službě. Život klientů tak upadá do stereotypu a všednosti, klienti nemají možnost posilovat pracovní návyky a zlepšit svoji finanční stránku, díky které by zkvalitnili svůj život (kulturní oblast, sport, společenský život, koníčky, seberealizace, atd.). Klientům je nabízen uměle vytvářený program aktivit, některé dílny jsou na chodbě v patře, kde klienti bydlí. Domov je umístěn v lese, proto mají klienti méně kontaktu se společností, mnoho z nich ztratilo pojem o tom, co je normální. (*Transformační plán Domova Háj, p. o.*)

Zdůrazněme si tedy nejvýznamnější limity identifikované v Domově Háj:

- izolace od společnosti,
- kompletní servis, který způsobuje degradaci vlastních schopností klientů,
- snaha klientům vytvářet umělý denní program,
- velmi malá až žádná míra soukromí,
- mnoho lidí žije na jednom místě → ponorková nemoc,

- klient si nemůže dělat, co chce, protože má režim,
- všechny činnosti dělá v jedné budově (bydlí, pracuje, tráví volný čas),
- nemohou se sami rozhodovat o základních věcech.

Co klient z ústavu potřebuje k začlenění do společnosti?

Lidé s postižením, kteří žili dlouhé roky v ústavu, pro návrat do komunity potřebují především odpovídající podporu, která jim pomůže se v novém prostředí zorientovat. Tuto podporu lze získat neformálně (o člověka se postará příbuzný, jeho známí, trendem je vytvářet tzv. „kruhy podpory“), ale i formálně (využíváním sociálních služeb v komunitě). Kombinací těchto podpor lze dosáhnout začlenění člověka s handicapem do komunity.

Další co potřebují, je rozvinout již během přechodové fáze transformace, co možná nejvíce dovedností potřebných pro běžný život, aby nebyli tolik závislí na sociálních službách. Mnohé činnosti a dovednosti v ústavu ani trénovat nejdou, k těm se dostanou až v opravdovém životě nebo např. v komunitní službě Domova Háj.

Přechodová fáze transformace je náročným procesem jak pro klienty, zaměstnance, tak i pro ekonomiku organizace. Vzhledem ke stop stavu přijímání nových zájemců a přirozenému úbytku stávajících klientů dochází ke snižování finančních příjmů organizace a je nutné řešit, kolik personálu je minimálně potřeba k udržení alespoň základní péče o klienty. Proto si vedení musí také udělat jasno v tom, jaké činnosti jsou pro naši fázi transformace a naše klienty důležité, a jaké můžeme vynechat. Vedení organizace musí být sjednocené, aby bylo možné dělat změny ve způsobu poskytování sociální služby.

Pro klienty, kteří mají během 2 - 3 let rozvíjet svoje dovednosti na maximum, zde personál nemá dostatek času k provádění nácviků činností (které také považujeme za důležité), proto je potřeba zapojit např. dobrovolníky. Dobrovolníci mají klientům domova hodně co dát. Především čas, který je nutný např. pro nácvik cestování, nácvik orientace v prostředí budoucího bydlení, sociální kontakt s lidmi z veřejnosti (není klient ani zaměstnanec)...

2. Fáze přípravy

V rámci této fáze proběhlo hodnocení nezbytné míry podpory klientů. Byl vytvořen transformační plán organizace. Zabýváme se analýzou potřeb, možností a schopností. Stále se nacházíme ve fázi přípravy. Je vytvořen plán přípravy transformace (logický rámec projektu). Transformační tým se jím na svých poradách řídí a koordinuje tak průběh transformace v organizaci. Součástí transformačního plánu je i plán podpory v komunitě (popisuje, jakým způsobem bude poskytována podpora v domácnostech; v jakých lokalitách budou které služby – DOZP, CHB; jaké další služby budou klienti moci využívat). Na základě hodnocení nezbytné míry podpory klientů byly navrženy domy, které jim budou vyhovovat členěním, příp. dalšími úpravami. S klienty byly vyplněny dotazníky (Profil uživatele služby – jedná se o upravený formulář MPSV, příloha č. 1), se kterými jim pomáhal klíčový pracovník. Individuální plánování u klientů probíhá, nicméně je dosud hodně formální. Díky spotřebičům pořízeným z projektu Zkvalitnění přechodové fáze transformace Domova Háj a probíhajícím poradám o klientech dochází i k zařazování praktických věcí do individuálních plánů a k větší

spolupráci týmu. S pracovníky byly vyplněny dotazníky, kde by chtěli pracovat, s jakými klienty, ... (příloha č. 2).

Jak postupujeme při plánování návratu klienta do komunity?

Na úspěšný návrat klienta do komunity má vliv několik faktorů: např. jestli má příbuzné nebo přátele, zda má dostatečné dovednosti a schopnosti, zda bude mít v místě bydliště práci nebo možnost využívat ambulantní či terénní službu nebo zda opatrovník koná v zájmu klienta.

První možností a v podstatě i řešením nepříznivé životní situace (život v instituci) je vytvoření příznivého prostředí pro člověka s postižením v komunitě za neformální, případně formální podpory (využívání terénních nebo ambulantních služeb). Toto prostředí mu umožňuje běžný život. Další možností je pobytová komunitní služba jiného poskytovatele (např. podporované bydlení nebo chráněné bydlení). Poslední možností je využívání komunitní služby Domova Háj. Jedním z cílů transformace je, aby se lidé, kteří dlouhou dobu žili v instituci daleko od svého přirozeného prostředí (místo, kde bydleli a kde měli své příbuzné), dostali zpět (pokud o to mají zájem). Mělo by se tedy postupovat tak, abychom nejprve zvážili možnost, zda má klient někde vazby na příbuzné nebo přátele, a jestli by bylo možné bydlení u nich, případně v jejich blízkosti s využíváním pobytové služby jiného poskytovatele. Pokud v jejich blízkosti žádná vhodná služba není nebo nemají volné místo, klient by měl bydlet v nejbližší lokalitě naší pobytové komunitní služby s ohledem na další kritéria rozdělení klientů do domácností (preferenze klienta vzhledem ke spolubydlícím nebo lokalitě, odpovídající míra podpory).

- 1) Musíme zjistit, kde by chtěl bydlet, s kým by chtěl bydlet, co by chtěl v životě dělat – jedná se tedy o detailní **zjištění jeho potřeb a přání**.
- 2) Následuje zjištění jeho **individuálních schopností a možností**, zda je schopný svých představ dosáhnout samostatně, případně jakou podporu k tomu bude potřebovat.
- 3) Potřebujeme také zjistit **obecné možnosti a podmínky**, zda způsob, kterým si klient přeje žít je možný a **proveditelný**, zda je pro něj **bezpečný** (tj. jedná se o přiměřené riziko).
- 4) Pokud je klient omezen ve svéprávnosti, **komunikujeme také s opatrovníkem** o všech možnostech návratu do komunity.
- 5) Pro úspěšné naplnění klientova plánu návratu do komunity je potřeba, aby klient, opatrovník i služba byli ve **vzájemném souladu**.

Jak můžeme během přechodové fáze transformace člověka s postižením podpořit?

Tým pracovníků by se měl u každého klienta zabývat těmito oblastmi: důkladná analýza jeho potřeb, možností a schopností, pomoc s rozvinutím jeho příbuzenských vztahů, vytvoření plánu podpory v komunitě včetně návratu člověka do jeho přirozeného prostředí mimo sociální službu, zvyšování jeho kompetencí prostřednictvím nácviků činností, zvyšování jeho kompetencí vysvětlováním, praktickou ukázkou možností, zprostředkování zkušenosti se zaměstnáním (pokud je člověk s handicapem schopen), návštěvy v lokalitě, kam by se měl stěhovat.

Důkladná analýza potřeb, možností a schopností

Základem všeho je důkladná analýza potřeb, možností a schopností klienta. To, že neexistovala potřeba ji udělat, vychází z toho, že individuální plánování v organizaci je dosud hodně formální a personál nemá časové a systémové možnosti, jak detailní informace o klientech získávat, zaznamenávat a nakládat s nimi ve prospěch klienta.

Analýzu potřebujeme, abychom mohli klienta správně podpořit při odchodu z ústavu domů či do komunitní služby. V komunitní službě poskytované Domovem Háj také můžeme lépe nastavit podobu poskytované služby.

Začali jsme vyhodnocením míry nezbytné podpory u každého klienta. Tato hodnocení byla provedena v letech 2014, 2015, 2017. Při hodnocení bylo primárně a v případě viditelné potřeby přehodnocení postupováno podle doporučeného postupu MPSV „Posuzování míry nezbytné podpory uživatelů“.

V Domově Háj jsou páteří analýzy potřeb, možností a schopností klientů porady o klientech. Jednou za 14 dní se koná porada zaměřená na konkrétního klienta (týmová diskuse k individuálnímu plánování, plánování přechodu klienta do komunity atd.). Poradu vede místopředseda multidisciplinárního transformačního týmu (MTT), dál se jí zúčastňuje klíčový pracovník, vedoucí úseku sociální péče, sociální pracovník, specialista na individuální plánování. Zápis z porady je uložen u předsedy MTT a také ve složce individuálního plánování klienta, jehož situace byla diskutována. Na základě této porady zapracovává klíčový pracovník do individuálního plánování klienta informace o vyjasněných potřebách, možnostech a schopnostech klienta, nápady jak klienta dále rozvíjet.

Klient, o kterém je porada, se jí má účastnit. Účast je individuálně závislá na potřebách a schopnostech klienta (jak dlouho tam je a jaká témata se diskutují).

K analýze potřeb, možností a schopností používáme vyplněné vyhodnocení nezbytné míry podpory (posuzujeme aktuální situaci klienta), profil uživatele služby ke strategickému plánování v rámci transformace Domova Háj (*příloha č. 1*), plánované obsazení nových domácností (zda mu vyhovují možní spolubydlíci v domácnosti), dále informace od účastníků porady (např. o rodině, co má rád, co nemá rád, dovednosti a schopnosti, možnosti → zkrátka vše, co je pro klienta důležité. Dále používáme výčet kompetencí, schopností a dovedností, které má klient mít pro určitý druh bydlení a službu v něm poskytovanou, a posuzujeme, zda je má či ne. Čím vyšší míru podpory bude klient potřebovat, tím se bude seznam požadovaných schopností a dovedností zužovat.

Probíráme také osobní cíle klienta, zda jsou v souladu s transformací a s tím, o co má klient zájem.

Níže je osnova, kterou používáme při klientských poradách, vzhledem k předchozímu zhodnocení nezbytné míry podpory a vyplněnému profilu uživatele služby ke strategickému plánování transformace Domova Háj probíráme tomu odpovídající blok kompetencí, schopností a dovedností.

Jméno klienta – analýza potřeb, možností a schopností (datum)

Přítomní:

Zhodnocení klientovy současné situace. Co klient chce? Jaké jsou jeho možnosti?

Pokud půjde v rámci transformace do domácnosti – do jaké?

Zhodnocení potřebných dovedností:

pro pobyt v domku s nízkou mírou podpory (chráněné bydlení) po přechodném navýšení pracovníků nastane snížení (bez nočních služeb)

- umět si zavolat pomoc v případě nepřítomnosti pracovníka (naučit se s telefonem, sehnat člověka, který mi pomůže)
- orientovat se v okolním prostředí domku
- respektovat pravidla domácnosti, na kterých se shodli obyvatelé domku s asistenty
- zvládat život v malém kolektivu (nevytváří konfliktní situace s fatálními důsledky)
- umět využívat svůj volný čas bez rizika ohrožování sebe sama, ostatních
- odemykat a zamykat dveře
- mít zodpovědnost za svůj majetek nebo majetek domácnosti
- respektovat majetek druhého (nevyjít lednici)
- základní zájem o ostatní osoby v kolektivu
- vědět, jak postupovat v krizových situacích
- zvládat svou chronickou nemoc (např. Diabetes) tak, abych ji zvládal samostatně, když tam není personál
- připravit si snídani a jednoduchou večeři
- „režim dne“ (budík, rytmus dne, týdne) -> resp. k individualitě klienta
- samostatný bezpečný pohyb (pravidla BESIP)
- chování na veřejnosti
- ovládat základní elektrické spotřebiče (rychlovarnou konvici, mikrovlnku)
- rozpoznat nebezpečí (cizí návštěvníci, dealeri)
- nákup potravin
- mít odpovědnost za vlastní nebo svěřené peníze

- mluvit o tom, co se mi děje
- nepouštět se samostatně do věcí, které neznám, nedělal jsem je, neumím je
- umět zůstat sám bez asistence
- umět si dojít na WC
- po domě se pohybovat samostatně a orientovat se v něm
- při hygieně "nepotřebuje fyzickou pomoc" (čištění zubů, mytí rukou, obličeje) mimo koupání, mytí vlasů
- dbát na pokyny pracovníka v krizových situacích
- nepotřebuje k soužití s ostatními nepřetržitou individuální asistenci
- zvládat se podílet na péči o domácnost a o sebe

pro pobyt v domku se SMP (CHB) – po přechodném navýšení pracovníků nastane snížení (bez nočních služeb)

- umět si zavolat pomoc v případě nepřítomnosti pracovníka (naučit se s telefonem, sehnat člověka, který mi pomůže)
- orientovat se v okolním prostředí domku, pokud bude chodit samostatně ven
- respektovat pravidla domácnosti, na kterých se shodli obyvatelé domku s asistenty

- zvládat život v malém kolektivu (nevytváří konfliktní situace s fatálními důsledky)

- odemykat a zamykat dveře
- mít zodpovědnost za svůj majetek nebo majetek domácnosti
- respektovat majetek druhého (nevyjít lednici)
- základní zájem o ostatní osoby v kolektivu
- vědět, jak postupovat v krizových situacích
- zvládat svou nemoc tak, abych ji zvládal samostatně, když tam není personál
- připravit si snídani
- „režim dne“ (budík, rytmus dne, týdne) -> resp. k individualitě klienta
- základy slušného chování na veřejnosti
- ovládat základní elektrické spotřebiče (rychlou konvici, mikrovlnku)
- rozpoznat nebezpečí (cizí lidi nepouštět do domu)
- nákup potravin
- mít odpovědnost za vlastní nebo svěřené peníze
- vyžádat si asistenci, když mi něco nejde
- komunikovat o tom, co se mi děje, stalo, proč mám pocit nepohody
- nepouštět se samostatně do věcí, které neznám, nedělal jsem je, neumím je
- umět zůstat sám bez asistence
- nepotřebuje péči zdravotnického zařízení
- umět si dojít na WC
- po domě se pohybovat samostatně a orientovat se v něm

- při hygieně "nepotřebuje fyzickou pomoc" (čištění zubů, mytí rukou, obličeje) mimo koupání, mytí vlasů
- dbát na pokyny pracovníka v krizových situacích
- nepotřebuje k soužití s ostatními nepřetržitou individuální asistenci
- zvládá se podílet na péči o domácnost a o sebe

pro pobyt v domku se SMP (DOZP) – 24 hodinová služba

- umět si dojit na WC
- po domě se pohybovat samostatně a orientovat se v něm
- při hygieně "nepotřebuje fyzickou pomoc" (čištění zubů, mytí rukou, obličeje) mimo koupání, mytí vlasů
- dbát na pokyny pracovníka v krizových situacích
- dodržovat pravidla domácnosti
- nepotřebuje k soužití s ostatními nepřetržitou individuální asistenci
- zvládá se podílet na péči o domácnost a o sebe
- nepotřebuje péči zdravotnického zařízení

pro pobyt v domku s VMP (DOZP) – 24 hodin

- nepotřebuje k soužití s ostatními nepřetržitou individuální asistenci
- nepotřebuje péči zdravotnického zařízení

Jaké dovednosti potřebuje klient před stěhováním do malé domácnosti získat?

Forma pomoci od asistentů, konkrétní kroky:

Individuální plánování:

Zapsal

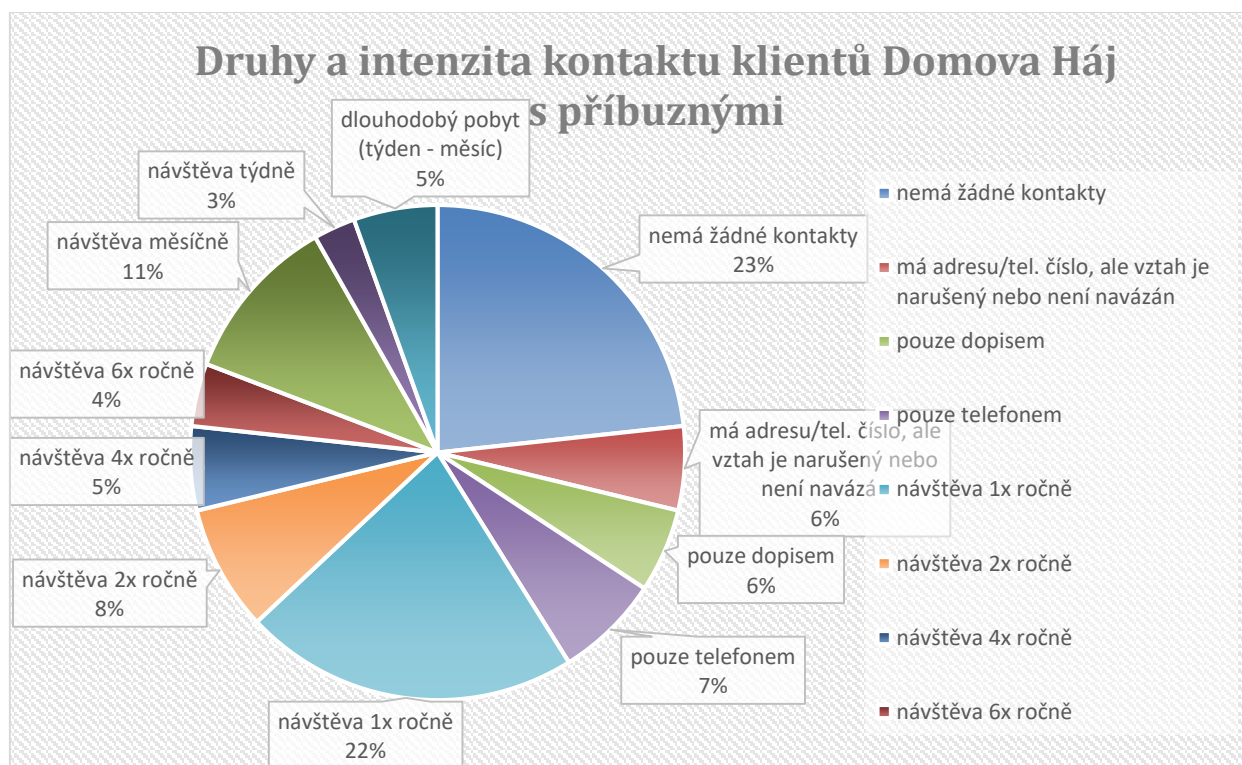
Rozvinutí příbuzenských vazeb klienta

Rodina je pro člověka důležitá tím, že se od ní člověk učí, socializuje se a prostřednictvím rodiny se začleňuje do vnějšího světa. Pro každé dítě je velmi důležitá atmosféra v rodině, vzájemné vztahy, život rodiny, rodinná konstelace osob. Rozhodující roli v kvalitě rodinného života hraje vzájemný vztah rodičů. Je žádoucí, a pro optimální rozvoj dítěte nutné, aby stejně tak jako rodiče „přijala“ postižené dítě i širší rodina. Pozitivním faktorem ve vývoji člověka s postižením bývá sourozenec. Příznivé vyřešení sourozenecké konstelace má velký vliv v dalším životě člověka se zdravotním postižením. Sourozenec bude doprovázet celým životem. Při pozitivním vztahu tak zdravotně postižený získá partnera, pomocníka, ochránce... (*Karnet in Pospíšil*)

Maximální možný či obnovený kontakt klienta s rodinou tak může vést k důležitým změnám v životě člověka s postižením.

Se svými příbuznými je v kontaktu 77 % klientů naší služby. 23 % klientů již příbuzné nemá nebo o nich neví, kontakty na příbuzné nemají ani opatrovníci klientů.

U lidí, kteří se se svými příbuznými navštěvují, probíhá i telefonická komunikace nebo si píšou dopisy.

Když je komunikace s příbuznými narušena nebo není navázána, je dobré, pokud klient chce a má zájem, aby několikrát ročně napsal dopis příbuzným o tom, jak se v Domově má, a jak tam žije. Klientovu rodinu je důležité do procesu vtahovat a probouzet u ní zájem o jejich příbuzného. To vše bez kladení nepřiměřeného nátlaku. Nejde o to tlačit na příbuzné, aby přijeli na návštěvu, ale probouzení zájmu prostřednictvím informací o tom, jak klient v Domově žije, co se mu daří, co umí.

S navázáním vztahu s rodinou či dalšími příbuznými klientovi pomáhá klíčový pracovník za metodické podpory sociálního pracovníka.

Vytvoření plánu podpory v komunitě včetně návratu člověka do jeho přirozeného prostředí mimo sociální službu

Plán podpory člověka v komunitě představuje souhrn budoucích bytových podmínek a podmínek podpory a péče o tohoto člověka.

V době vytváření tohoto dokumentu jsme ještě asi 2 – 3 roky daleko od stěhování do většiny domácností (ty se ještě nezačaly budovat). Díky stop stavu přijímání klientů, klesá i počet klientů v našem domově. Snižuje se tedy počet klientů, kteří posléze přejdou do domků.

S klienty byly vyplněny dotazníky kdo má jaké představy o svém bydlení. Vzhledem k množství preferencí, které klienti mají, je složité sestavit obsazení domácností. Ale právě tím, jak se snižuje počet klientů v organizaci, vzniká větší prostor vyhovět maximálnímu možnému počtu přání a preferencí klientů, tak aby domácnosti co nejlépe fungovaly a klienti byli spokojení. Avšak nejdéle půl roku až rok před dokončením domků je třeba již mít jejich obsazení ustálené a vytvořit pro každého klienta konkrétní plán podpory v komunitě.

Během přípravné fáze transformace bylo také důležité zmapovat a naplánovat různé možnosti využívání návazných služeb v lokalitách. První ze všeho byla provedena analýza sociálních služeb v regionu včetně těch, které se zaměřují na podporu v zaměstnávání lidí s postižením (*příloha č. 4*). Dále jsme se při výběru lokalit snažili o to, aby byly pro klienty dostupné veškeré běžné veřejné služby (např. obchody, lékaři, banky, úřady, organizace poskytující volnočasové aktivity, kadeřnictví, pedikúra, lékárna, pošta, dopravní obsluha...). Pro dobrou dostupnost těchto služeb jsme volili pozemky co nejbližší do center měst, i přesto, že na nich stojí staré domy, které je nutné rekonstruovat nebo rovnou zbourat a postavit nové. V případě, že v lokalitě nepůsobí některý z odborných lékařů, je třeba s tím dopředu počítat a navrhnout způsob dopravy člověka s postižením k jinému odbornému lékaři.

Zvyšování dovedností prostřednictvím nácviků

Pro každého klienta, který se bude vracet do komunity je potřeba vypracovat plán přechodu do komunity, který bude vázaný na konkrétní místo, kde má klient bydlet, a druh služby, kterou bude využívat. Tento plán musí brát v úvahu nejen všechny potřeby, možnosti a schopnosti klienta, ale i „požadavky“, které na klienta klade dané místo, služba, podporující osoby. To, v čem bude mít klient „mezery“, dává prostor k nácvikům činností. Pokud klient dosáhne během přechodové fáze transformace prostřednictvím nácviků požadovaných schopností a dovedností, bude vhodným klientem pro nově vzniklou službu. V opačném případě bychom museli hledat řešení situace, kdy klient nemá dostatečné schopnosti pro využívání té dané služby (řešení např.: neformální podpora, jiná domácnost s jiným uspořádáním směn, úprava personální podpory dané domácnosti).

V naší praxi jsme tento fakt uchopili následovně: během analýzy potřeb, možností a schopností sledujeme u každého klienta ty dovednosti a schopnosti, které jsou potřebné pro konkrétní typ bydlení, který je pro klienta vytipován na základě jeho přání, preferencí, možností a možností Domova Háj. Některé klientovy dovednosti je následovně potřeba prověřit, protože je v Domově Háj nemá možnost použít, a některé je potřeba nacvičit. Z analýzy tak vyplývají podněty pro klíčové pracovníky, kteří je dál zapracovávají do individuálního plánu klientů (pracují s nimi v osobních cílech klienta).

Zpracovali jsme metodiky pro posuzování rizik, hodnocení dovedností a nácvik dovedností, které dosud nebyly vytvořené.

V hlavní budově domova v oblasti sociální rehabilitace klientů podporujeme nácviky činností - vaření, vysávání, žehlení, praní a sušení prádla, používání mikrovlnné trouby, brání si a dávkování léků, získání a udržení si zaměstnání, finanční plánování a hospodaření s penězi. Ne vše s klienty děláme v organizaci, ale snažíme se jim zajistit podmínky k tomu,

aby mohli např. nácviky a podporu ohledně získání zaměstnání absolvovat v jiné organizaci (např. zajištění dopravy, když nemohou použít veřejnou dopravu).

Zprostředkování zkušenosti se zaměstnáním (pokud je člověk s handicapem schopen)

Mít práci je pro většinu lidí důležité. V Listině základních práv a svobod se píše, že každý má právo na zaměstnání a na odpovídající odměnu. Lidé s mentálním handicapem sice dostávají invalidní důchod a převážně i příspěvek na péči. V případě, že jim po úhradě za službu nezbyvá dost peněz, je dobré mít práci. Práce je ale dobrá i pro toho, komu peníze vystačí, protože člověka posouvá někam dál. Poznává nové lidi, ví, že někam patří a že dělá něco, co má smysl. Díky práci má i více peněz, za které si může dopřát „života v komunitě“ (může jít do kina, koupit si elektroniku, jet na dovolenou, zaplatit si asistenci navíc,...)

Nicméně i tito lidé se mohou svobodně rozhodnout, zda pracovat chtějí, či nechtějí (v případě, že si se svým invalidním důchodem vystačí). Toto se týká i osob omezených ve způsobilosti k právním úkonům. Nikdo takového člověka nesmí do práce nutit nebo mu to nařizovat ze své autority (např. rodič, opatrovník). (Sobek, 2007)

Přestože člověk s mentálním handicapem chce pracovat, mohou mu v jeho úsilí bránit různé překážky, např. daleká cesta do zaměstnání, nemožnost dopravit se hromadnou dopravou nebo autem. Chceme jít cestou normality, tj. že málokdo chodí do zaměstnání pěšky, když je jeho domov od práce vzdálen 5 km. Snaží se tam dopravit s někým nebo autobusem či vlakem, aby mohl v zaměstnání dobře fungovat (nevyčerpal se cestou, pokud se po něm chce v práci výkon). Další překážkou mohou být zdravotní obtíže, které se při dlouhé chůzi objevují. Člověka, který potřebuje v oblasti dopravy do zaměstnání pomoci, je třeba v tomto ohledu podpořit.

Význam práce pro člověka podle Pipekové (2006):

- poskytuje ekonomickou nezávislost a vyšší životní standard,
- pozitivně ovlivňuje sebeurčení člověka a jeho seberealizaci,
- status být zaměstnaným u člověka s postižením pozitivně ovlivňuje postoje společnosti ke zdravotně postiženým,
- pracovní místo v integrovaném prostředí je prostředkem pro vytváření a rozvíjení sociálních interakcí pracovníka s postižením a jeho okolím,
- práce je jeden ze způsobů, kterým většina lidí pokračuje v učení a rozvíjení dovedností, kompetencí a intelektových schopností,
- placená práce přispívá k vysvobození z dlouhodobé závislosti na podpůrných službách a péči okolí.

V současné době je 24 klientů Domova Háj zaměstnáno na dohodu o provedení práce přímo v Domově Háj (úklid, prádelna, ruční výroba). Jeden klient pracuje mimo naši službu na zkrácený úvazek (pracovní smlouva) v Ledči nad Sázavou. Jedna klientka dojíždí ze Světlé nad Sázavou do Havlíčkova Brodu, kde pracuje v chráněné dílně. Mimo to 5 klientů pracuje

sezónně na dohodu o provedení práce ve společnosti Zemko Kožlí (jedná se o zemědělskou firmu, klienti jezdí sbírat kámen z pole).

Celkem 11 klientů je zapojeno do projektu organizace Háta o.p.s. s názvem „S Hátou do práce“. Prakticky se jedná o tým podpory v zaměstnání, kdy jsou klientům zprostředkovány přednášky, na kterých se klienti učí, jak získávat a udržovat si zaměstnání. Tento tým zprostředkuje pro klienta zaměstnání a poskytuje mu asistenci, během celého jeho pobytu v něm. Tato podpora v zaměstnání trvá 4 – 6 měsíců. Po uplynutí této doby by měl být klient schopen v zaměstnání samostatně fungovat. I když někdo nebude schopen samostatně pracovat, projití tímto procesem mu přinese cenné zkušenosti, obohatí kvalitu jeho života poznáním nových věcí, lidí, hodnot.

Je důležité tyto aktivity využívat nejen nyní při přechodové fázi transformace, ale je třeba se snažit na podobné služby navázat i v budoucích lokalitách.

Nyní, když se projektu účastníme již 1 rok, je 6 klientů Domova Háj zaměstnáno (např. uklízeči, skladníci, ...). Někteří z nich pracovali předtím v Domově Háj na dohodu o provedení práce, nyní se zařadili na volný trh práce, a uvolnili svá místa dalším obyvatelům Domova Háj.

3. Fáze realizace

S fází realizace sbíráme zkušenosti s novou domácností, ve které začala být poskytována služba na počátku února 2018.

V praxi se nám prolíná s fází přípravy. Klíčovým momentem je přechod klientů z ústavu do běžného prostředí.

Tato fáze dle manuálu transformace zahrnuje tyto činnosti, na kterých jsme pracovali nebo se chystáme pracovat:

- naplňování individuálních plánů,
- vyhodnocování situace klientů a jejich připravenost na přechod,
- zahájení sledování změn v životě klientů
- zajištění podpory klientům při přechodu do běžného prostředí,
- zajištění podpory s využitím zdrojů v komunitě,
- zajištění dostatečných zdrojů pro existující komunitní služby,
- příprava nové sociální služby (výběr a školení pracovníků, příprava metodického zajištění služeb, registrace služeb),
- příprava zázemí pro služby a bydlení pro klienty.

Naplňování individuálních plánů

Na základě konkrétních analýz potřeb, možností a schopností klientů dostávají klíčoví pracovníci podněty pro další individuální plánování s klienty.

Vyhodnocování situace klientů a jejich připravenost na přechod, zajištění podpory klientům při přechodu do běžného prostředí

O klientech budou dál vedeny porady, a to jak pravidelně s delším časovým odstupem, tak nárazově v případě nutnosti řešení něčí situace.

Připravenost na přechod se snažíme podporovat návštěvami klientů v lokalitách a nácviky dovedností.

Aby se mohl klient naší služby začlenit do komunity, musí ji nejprve poznat. A to z toho důvodu, že z ní byl vytržen a vlivem vzdálenosti a provozními podmínkami ústavu mu byl omezen kontakt s ostatní společností. Slovní spojení „návštěvy v lokalitě“ prakticky znamená, že pracovník s klientem záměrně jezdí přímo do lokality, kde by měl později bydlet, a seznamuje ho s tamním prostředím, tj. s terénem, obchody, kulturními akcemi, které se v lokalitě konají, a dalšími službami. Tyto návštěvy odhalí případné nedostatky v dovednostech klienta, které jsme si neuměli při vypracovávání plánu podpory představit a na které se zapomnělo, nyní je čas na nich zapracovat a věnovat se jim prostřednictvím nácviků. Tím, že klienti jezdí do místa budoucího bydliště, se zároveň přirozeně seznamují s obyvateli města.

Při seznamování klienta s prostředím je třeba vnímat a respektovat jeho potřeby, nenavštěvovat s ním místa, kde by se mohl snadno ztratit, ukazovat mu záchytné body v prostoru. Jde o to, že je třeba v první řadě řešit jeho potřeby, např. u klienta, který musí chodit často na WC, mít zjištěno, kam si bude moci dojít. Pokud se klient v prostředí vůbec neorientuje, nenechávat ho chodit samostatně, ale se skupinkou. Nejlepší seznámení s prostředím se provádí individuálně. Pracovník konkrétně ukáže klientovi místa, která bude v budoucnu pravděpodobně využívat.

Příkladem špatné praxe je, když se velká skupina klientů vyveze např. na hudební festival, kde je obrovské množství lidí. Klienti se pohybují v ohraničeném nepřehledném uměle vytvořeném prostoru. Šance seznámení se s místními lidmi a běžným místním prostředím je minimální.

Taková kulturní akce se dá brát jako zpestření pro klienty, kteří mají tuto zábavu rádi, a jako příležitost pro zviditelnění organizace v místě, ale pro systematické poznávání lokality vhodná není. Také počet klientů a asistentů musí být uzpůsoben ztíženým podmínkám (hluk prostředí - ztížení komunikace, velký počet lidí – riziko ztracení v davu,...).

Návštěvy v lokalitě, a konkrétně pak návštěvy domku, který se staví nebo rekonstruuje, zmírňují u klienta obavy z budoucnosti. Tím, že vidí, jak se na jeho budoucím místě k bydlení pracuje, dokončuje se, dochází k rozptýlení obav, že nebude mít kde bydlet.

Pro každého klienta je míra potřeby návštěv v lokalitě individuální.

Zahájení sledování změn v životě klientů

Ke sledování změn v životě uživatele využijeme vytvořený evaluační dotazník MPSV a zkušenosti s jeho používáním, které již máme. Před přechodem klientů do komunitní služby byl a bude se všemi vyplněn evaluační dotazník. Na základě opakovaného vyplňování (po 6 měsících) tohoto dotazníku se dají posoudit změny, které se díky přestěhování klientů do komunity v jejich životech dějí. Současně jsou identifikovány oblasti, které je třeba

systémově přenastavit, protože k jejich zlepšení nedochází pouhým přestěhováním do komunity.

Zajištění podpory klientům při opouštění pobytové sociální služby

- pomoc klientovi či opatrovníkovi s naplánováním podpory pro klienta (informování o možnostech bydlení a důsledcích jednotlivých možností)
- pomoc se zajištěním bydlení
- pomoc s naplánováním a zajištěním konkrétní formy stravování (např. odebírání obědů)
- pomoc s přehlášením na úřadech (Úřad práce, Česká správa sociálního zabezpečení)
- pomoc se změnou lékaře, s nasmlouváním home-care
- pomoc se zajištěním návazných sociálních služeb (osobní asistence či denní stacionář)
- pomoc s vyřizováním dávek
- pomoc s hledáním zaměstnání (náplně dne)

Zajištění podpory s využitím zdrojů v komunitě

Při výběru lokalit je důležité zmapovat, jaké zahrnují zdroje (praktičtí a odborní lékaři, obchody, kultura, sport, restaurace, zájmové spolky, kadeřnictví, církve, doprava,...). Je nutné zmapovat vše, co má vliv na to, aby klienti mohli trávit, co nejvíce času mimo službu a mohli využívat co nejvíce běžných služeb místo nutnosti zajištění pobytovou sociální službou.

Do lokalit (Havlíčkův Brod, Chotěboř, Ledec nad Sázavou), kde je možnost využívání dalších návazných služeb v komunitě, jsme vytvořili ambulantních služeb naší organizací neplánovali.

Plánujeme na domácnostech celotýdenní přípravu stravy, kdy pracovník klientům poskytne potřebnou podporu. Klienti tak budou zapojeni do přípravy stravy i do nakupování surovin. Přesto je důležité mít zjištěno, zda jsou v lokalitě služby, které mohou dodávat jídlo do domácnosti, pro případ, že by se náplň dne klientů v domácnosti změnila (např. by byli všichni dopoledne v zaměstnání).

Chceme, aby klienti pracovali, pokud na to mají věk a daří se sehnat zaměstnání (s podporou jiné sociální služby nebo s podporou naší služby). Máme představu o tom, že každý klient bude mít individuální průběh dne a vše se bude dít co nejméně skupinově. Snažíme se o to, aby o našich službách věděli lidé, kteří chtějí být dobrovolníky.

Zkušenosti s neformální podporou našich klientů zatím máme minimální, přesto se najdou chvíle, kdy i u nás taková podpora funguje (např. klient chodil na přípravu na křest, klient jede s příbuznými na výlet, rodina si ho vezme na dovolenou).

Příprava nové sociální služby (výběr a školení pracovníků, příprava metodického zajištění služeb, registrace služeb)

Výběr nových pracovníků do komunitních služeb probíhá na základě posouzení, zda se do komunitních služeb hodí či ne. Součástí výběrového řízení je nejen pohovor, ale i zkušební směna, v rámci které sociální pracovník požádá účastníka řízení, aby mu asistoval. Sociální pracovník tak otestuje schopnosti uchazeče o místo pracovníka přímé péče v oblasti práce s klientem.

Podporu pro absolvování kurzu pro pracovníky v sociálních službách dává organizace i údržbářům a uklízečkám, jejichž pracovní místa budou v rámci transformace převážně zrušena. Podpora spočívá v umožnění započítání času stráveného na kurzu do pracovní doby. Kurzy jsou hrazeny úřadem práce.

S pracovníky v přímé péči byly v roce 2017 vyplněny dotazníky (*příloha č. 2*) o tom, jakou roli by chtěli mít v transformovaných službách Domova Háj. Od začátku roku 2018 provádí ředitelka Domova Háj s každým zaměstnancem rozhovor na toto téma. Společně hodnotí na základě poznatků zaměstnance z absolvovaných stáží, školení, supervizí, jestli bude zaměstnanec nový způsob práce v komunitní službě zvládat.

Během posledních 4 let proběhlo 12 školení (vždy pro většinu přímé péče), která byla transformačně zaměřena. Mimo to již každý absolvoval minimálně 1 stáž v transformované organizaci.

Během Fáze přípravy metodik reviduje stávající a vytváří nové metodické materiály. Je zaměstnaný na základě projektu „Zkvalitnění přechodové fáze transformace Domova Háj“, jehož výstupem je i tato metodika.

Důležité metodiky, které byly revidovány nebo vytvořeny:

- Veřejný závazek, hodnocení a zvyšování kvality poskytované sociální služby v Domově Háj (věnuje se standardům kvality č. 1 a č. 15)
- Počátek poskytování sociální služby v Domově Háj (zahrnuje standardy kvality č. 3 a č. 4)
- Personál v Domově Háj (věnuje se standardům kvality (č. 9 a č. 10)
- Ochrana práv osob (věnuje se standardu kvality č. 2)
- Individuální plánování (věnuje se standardu kvality č. 5)
- Dobrá asistence
- Etický kodex
- Protokol sexuality
- Organizační řád MTT (místního transformačního týmu) Domova Háj a jednací řád
- Metodika sociální rehabilitace v Domově Háj (Pravidla pro práci se spotřebiči)
- Pracovní postupy pro sociální pracovníky
- Pracovní postupy pro zdravotní personál
- Pracovní postupy pro přímou péči

Zatím jsme v rámci transformace prováděli jen změnu v registraci, která spočívala v rozšíření o další místo poskytování sociální služby. Byla provedena na základě popisu toho, jak má být služba v novém místě poskytována (Popis realizace poskytované sociální služby). Registrátorům bylo také potřeba doložit personální zajištění nové služby (jmenný seznam pracovníků v přímé péči) a změny v organizační struktuře, přehled ostatních pracovníků, údaje o registrované sociální službě, vyjádření Krajské hygienické stanice.

V budoucnu budeme provádět změnu v registraci poskytované služby domov pro osoby se zdravotním postižením (rozšíření o další místa poskytování) a budeme registrovat nové sociální služby: chráněné bydlení, sociálně terapeutickou dílnu a denní stacionář.

Registrace sociálních služeb je povinností poskytovatele. Podmínkou registrace je zahájení poskytování služby do půl roku od registrace. Všechny podmínky registrace jsou uvedeny na webu <https://www.kr-vysocina.cz/seznam-prekadanych-dokumentu/d-4055047/p1=63563>

Změnu v registraci nebo registraci nových služeb je třeba provést vždy po zkolaudování nových objektů. V případě dodání všech potřebných dokladů registrujícímu orgánu, je dle oddělení sociální správy krajského úřadu registrace služby provedena nejdéle do dvou měsíců.

Příprava zázemí pro služby a bydlení pro klienty

Jako první vlašťovka funguje již od roku 2012 ve Světlé nad Sázavou 1. komunitní bydlení Domova Háj. Zřizovatel Kraj Vysočina koupil pro tento typ služby rodinný dům. V letech 2014 – 2015 byl zpracováván transformační plán domova. Během roku 2015 došlo k vytipování a nákupu pozemků či nemovitostí a ke tvorbě stavebních záměrů plánovaných domků. Kraj musel vše předfinancovat. V roce 2016 začal odbor sociálních věcí Kraje Vysočina ve spolupráci s naší organizací psát projektové žádosti o podporu z Evropských fondů. Zároveň byla vytvářena projektová dokumentace ke každému plánovanému domu. Zástupci naší organizace se všech jednání na odboru sociálních věcí Kraje Vysočina s architektem a zástupci Kraje aktivně účastnili. Pro vhodné naplánování prostor a vybavení domácností bylo nutné zapojit i pracovníky přímé péče. Vznášeli k záměrům připomínky a sdělovali podněty, které si odnášely ze stáží v jiných organizacích. Na základě zpracovaných projektových dokumentací byla zřizovateli vydána stavební povolení, která byla potřebná k vydání rozhodnutí o poskytnutí finanční podpory projektů z IROP (Integrovaný regionální operační program).

S Odborem sociálních věcí Kraje Vysočina se zástupci naší organizace v oblasti transformace (ředitelka, sociální pracovník / metodik) schází v průměru každý měsíc.

Transformace Domova Háj je rozdělena do 4 projektů, které byly podány do výzev z IROP. Některé projekty jsou ve fázi realizace, některé jsou hodnoceny.

Tabulku rozložení všech plánovaných služeb včetně možnosti využívání ambulantních služeb jiných poskytovatelů najdete v příloze č. 5.

Transformace Domova Háj I.

Tento projekt spočíval v zakoupení, rekonstrukci a vybavení jednoho rodinného domu ve Světlé nad Sázavou. V domácnosti, která zde vznikla, je poskytována služba DOZP pro šest osob. Čtyři lidé přešli z původního objektu Domova Háj a dva byli nově přijati. Stěhování proběhlo 5. 2. 2018.

Transformace Domova Háj II.

Do tohoto projektu spadá rekonstrukce a výstavba nových objektů pro poskytování sociálních služeb klientům. V plánu je postavit jedno chráněné bydlení a jedno DOZP v Ledči nad Sázavou, dvě DOZP a zázemí pro management včetně sociálně terapeutické dílny a zázemí pro denní aktivity ve Světlé nad Sázavou.

Transformace Domova Háj III.

Tento projekt je cílený na lokality Havlíčkův Brod, Chotěboř a Golčův Jeníkov. V každé z lokalit vznikne jedno chráněné bydlení a jedno DOZP.

Transformace Domova Háj IV.

Cílem tohoto projektu je vytvoření polyfunkčního komunitního domu v Golčově Jeníkově. Plánujeme zde mít denní stacionář pro osoby s mentálním postižením (o kapacitě 10 osob), i denní stacionář pro seniory (o kapacitě 10 osob), dále sociálně terapeutickou dílnu (o kapacitě 6 osob). Občanům zde budou poskytovány také další veřejné služby: knihovna, Alzheimer poradna, možnost pořádání koncertů a výstav, školení v pronajatém sále.

4. Fáze ukončení

Fáze ukončení dle Manuálu transformace zahrnuje tyto činnosti:

- Zjištění individuálních cílů, potřeb a zájmů klientů v jejich nové životní situaci
- Vyhodnocení míry nezbytné podpory, zda a v čem se změnila
- Sledování změn v životě klientů
- Zajištění spolupráce při vyhodnocování poskytované podpory v komunitě
- Zajištění poskytování služeb v komunitě
- Vyhodnocení poskytované podpory
- Aktualizace rozsahu a způsobu poskytované služby

Fáze ukončení se nás teprve bude týkat, nyní však už v rámci evaluace některých projektů (podaných do výzev z OPZ – operační program zaměstnanost) používáme formulář MPSV ke sledování změn v životě klientů. Zajistili jsme poskytování služby v komunitě pro dvě domácnosti DOZP – jedna funguje od roku 2012 a druhá od počátku roku 2018. Protože se s klienty individuálně plánuje, tak v domácnosti, která vznikla dříve, již došlo ke zjištění individuálních cílů, zájmů a potřeb klientů v jejich nové životní situaci. Došlo u nich i k vyhodnocení míry nezbytné podpory.

Další „zajišťování a vyhodnocování“ nás čeká, až se přestěhují do dalších 10 domů klienti, kteří zatím v domově zůstávají.

Závěr

Co člověk při návratu do komunity opravdu potřebuje?

Na tuto otázku můžeme odpovědět, že potřebuje mít kde bydlet, potřebuje někoho, kdo mu poskytne odpovídající podporu a potřebuje mít, co dělat (zaměstnání, náplň dne).

Mít, kde bydlet

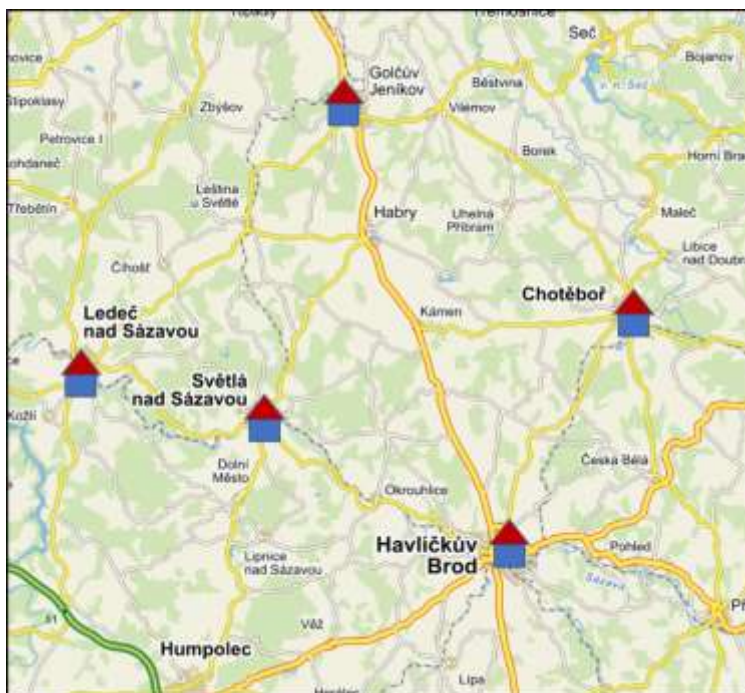
Pokud se může klient vrátit do rodiny nebo dokáže bydlet sám a využívat službu osobní asistence (zároveň je tento způsob bydlení pro něj dostupný v místě, kde chce bydlet), je věc ideální. Vždy se musíme jako služba zamýšlet nad možnostmi, které jsou

nejpřirozenější. Pokud potřebuje takovou podporu, že by to pouze s terénní nebo ambulantní službou nezvládl, je třeba uvažovat o pobytové sociální službě.

V rámci transformace se Kraj Vysočina snaží o rovnoměrné rozmístění pobytových služeb (vytvoření sítě), aby zájemci nemuseli opouštět místa, která znají, neztráceli vazby na známé lidi.

Naše organizace, jedna ze 4, která prochází transformací, plánuje nové rozmístění v těchto lokalitách: Ledec nad Sázavou, Světlá nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Chotěboř a Golčův Jeníkov. Rovnoměrnost rozmístění je vidět níže na mapce. Sídlo organizace bude ve Světlé nad Sázavou.

Důležité také je, aby z místa bydliště byly co nejvíce dostupné veřejné služby. Proto jsme místo možnosti nákupu pozemků připravených k výstavbě nových domů, raději zvolili nákup starých nemovitostí v blízkosti centra určených k demolici nebo rekonstrukci a tam se staví.

Stárnoucí populace v domově? Na toto téma naráží mnoho transformovaných domovů. V našem domově je po celou dobu transformace stop stav přijímání nových klientů do původní budovy, proto řada klientů, která již odešla, dosud nebyla nikým nahrazena. I z toho důvodu, že snižujeme kapacitu na 70 klientů a na toto číslo jsme se již dostali. Proces transformace bude pravděpodobně trvat ještě minimálně 3 roky, dá se tedy počítat s tím, že klientů, kteří budou těsně před otevřením nových domků využívat naši službu, bude ještě méně. Vznikne tak prostor pro přijetí klientů s mírou podpory, která bude vyhovovat postaveným domům. Dále se tento problém chystáme řešit úpravami počtu personálu v domácnostech, využitím externích služeb v lokalitě a také tak, že v rámci lokalit plánujeme chráněná bydlení i DOZP a to pro různou míru podpory.

Dostat odpovídající podporu nebo péči

Pokud se klient stěhuje zpět do rodiny nebo samostatného bydlení, je potřeba mu zajistit buď terénní službu (osobní asistence, pečovatelská služba, home-care,...), kterou potřebuje, případně ambulantní (denní stacionář, centrum denních služeb,...), pokud nemá jinou přirozenější náplň dne.

Při plánování počtu zaměstnanců v nové komunitní pobytové službě je důležité uvědomit si, že pokud nebude v domácnosti pro klienty dostatečný počet zaměstnanců, který by se jim dovedl individuálně věnovat v míře, v jaké opravdu potřebují, nebude posun v kvalitě služby takový, jaký je očekáván. Jistěže členění rodinného domu na jednolůžkové pokoje rozhodně zvýší soukromí klientů a odbourá velké množství režimových opatření, ale pokud nebude dostatek personálu, může to zpět k některým znakům režimu sklouzávat (*velice zjednodušený příklad: v domácnosti pro klienty se střední mírou podpory je 1 asistent a někteří klienti chtějí jít na vycházku a potřebují doprovod a někteří klienti jít nechtějí a nemohou zůstat v domě bez dohledu, pak musí jít buď všichni, nebo nikdo*).

Přítomnost dobrovolníků v bydlení je vítaná, protože působí jako pojítko klientů s komunitou. Klientům se individuálně věnují a pomáhají jim např. s jejich volnočasovými aktivitami ve městě.

Mít, co dělat – chodit do práce nebo za nějakými aktivitami

Ideální je pracovat na volném trhu práce. Zprostředkovat zaměstnání člověku s postižením pomáhají služby podporovaného zaměstnání nebo job kluby. Pokud v okolí žádná taková služba není, pak musíme hledat řešení v rámci služby, kde člověk s postižením žije.

Získání zkušenosti se zaměstnáním je důležité již během přípravy klienta na transformaci. Klient potřebuje mít po přestěhování do nové domácnosti „mít co dělat“. Pokud si to nezvládne zajistit sám, je úkolem všech pracovníků v konkrétních domácnostech, aby klienta podporovali ve vyhledání zaměstnání nebo jiné smysluplné činnosti, které se klient chce a může během dne věnovat.

V současné době využíváme služeb a projektů jiných organizací, aby klienti naší služby našli zaměstnání v komunitě.

Příloha č. 1 – Profil uživatele služby

PROFIL UŽIVATELE SLUŽBY

ke strategickému plánování dalších kroků v rámci Transformace Domova Háj

Jméno a příjmení uživatele:

Datum vyplnění:

Aktuální věk uživatele:

Stanovená míra nezbytné podpory:

- Do následujících řádků přepište příslušná zjištění získaná v průběhu vyhodnocování míry nezbytné podpory (při dotazování uživatele), případně se uživatele ještě doptejte.
- V případě, že uživatel není schopen na tyto otázky samostatně odpovědět, vycházejte z odhadu týmu.

Místo původu (kde má uživatel kořeny, přátele, vazby):

Místo, kde by uživatel rád bydlel:
domov:

Jak si uživatel představuje svůj ideální nový

	VELKÉ MĚSTO
	MALE MĚSTO
	VESNICE

	BYT
	DŮM V ŘADOVÉ ZÁSTAVBĚ
	SAMOSTATNÝ RODINNÝ DŮM

Konkrétní místo nebo místa:

Proč tam chce bydlet:	
------------------------------	--

S kým by uživatel rád bydlel (v bytě, domku):	
--	--

S kým by uživatel nerad bydlel (v bytě, domku):	
--	--

Chce být uživatel v pokoji sám nebo ve dvojici:	
--	--

Jak si uživatel představuje v nové službě zajištění svého volného času a zábavy:	
Jak si uživatel představuje v nové službě zajištění zaměstnání (nebo denní programy):	
Chtěl by uživatel mít v novém bydlení domácího mazlíčka? Jakého.	

Složení týmu, který se na vyplňování dotazníku podílel:

	<i>Jméno:</i>	<i>Příjmení:</i>	<i>Funkce:</i>	<i>Podpis:</i>
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

VÝSLEDNÝ NÁVRH ŘEŠENÍ PRO UŽIVATELE

(s ohledem na tvorbu transformačního plánu)

Navrhované místo bydlení pro uživatele (lokalita)	
Navrhovaný druh stavby (byt, řadový dům, rodinný dům)	
Navrhovaný druh domácnosti (individuální, skupinová, pro osoby s vysokou mírou podpory)	
Navrhovaná celková kapacita domácnosti	
Navrhovaný druh pokoje pro uživatele (jednolůžkový nebo dvoulůžkový)	
Navrhovaní spolubydlíci ze služby do domácnosti (jména a příjmení)	
Navrhovaný spolubydlící na pokoj (jméno a příjmení – jen v případě volby dvoulůžkového pokoje)	

Vypracováno dne	
------------------------	--

Složení týmu, který se na vyplňování dotazníku podílel:

	Jméno:	Příjmení:	Funkce:	Podpis:
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

Příloha č. 2 – Dotazník pro pracovníky Domova Háj

Jak si představuji svoji profesní budoucnost v transformovaném Domově Háj

Dotazník rozesíláme předem, aby si ho mohl každý prohlédnout a promyslet si odpovědi. S každým pracovníkem/pracovnicí pak proběhne rozhovor, ve kterém se budeme doptávat na jednotlivé otázky. Díky za spolupráci!

Jméno dotazovaného pracovníka/pracovnice:.....

1. Chcete pracovat v Domově Háj i po transformaci? (tj. „na domečkách“; mimo současnou hlavní budovu)

Proč ano/ proč ne? (finance, forma služby, dojíždění, nástup do důchodu,...)

2. Ve kterém městě byste chtěl/a pracovat? Prosíme o seřazení měst od „můj favorit“ až po „nikdy tam pracovat nebudu!“.
(domácnosti a ambulantní služby budou v těchto městech: Ledec nad Sázavou, Světlá nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Golčův Jeníkov, Chotěboř)

Proč zrovna takto?

3. Chcete pracovat spíše s lidmi s vysokou mírou podpory, střední mírou podpory nebo nízkou mírou podpory?

Proč?

4. Chcete pracovat spíše v pobytové nebo v ambulantní formě služby (denní stacionář, sociálně terapeutická dílna)?
(denní stacionář – v současné době se předpokládá v Golčově Jeníkově, sociálně terapeutická dílna – Golčův Jeníkov, Světlá nad Sázavou)

Proč?

5. Na jaké pozici pracujete teď a na jaké byste chtěl/a pracovat?
(přímá péče, aktivizace, zdravotní sestra, sociální pracovník, vedoucí domácností v dané lokalitě, uklízečka, údržbář, vedoucí pobytové a ambulantní služby)

Proč?

Máte kvalifikaci pro tuto práci?

Jste ochotný/á doplnit si potřebnou kvalifikaci?

Co by to ve Vašem případě znamenalo? (kurz, dlouhodobější studium,...)

6. Jaký typ pracovních směn je pro Vás přijatelný? (8 hodin / 12 hodin / noční směny / zkrácený úvazek)
Proč?

7. Máte řidičský průkaz? Za jakých podmínek jste ochoten/ochotna řídit služební auto? (na známé trase, za světla, mimo dálnici/velké město, když není nasněženo, s menším autem,...)

8. Jaké máte obavy z přesunu klientů do obcí? (co pro Vás osobně může být nepříjemné při práci v komunitě)

9. Co říkáte na roli klíčového pracovníka – jak Vám „sedí“ individuální práce s klientem?

10. Zhodnoťte samotnou myšlenku transformace na škále 1-10 (nejlepší - nejhorší).

Proč hodnotíte právě tak?

Při negativním hodnocení – jaký je pro Vás výhled na práci ve službě, se kterou vnitřně nesouhlasíte?
Jakou byste potřeboval/a podporu, abyste v takové službě mohl/a pracovat?

Rozhovor provedl/a:.....

Datum:.....

Příloha č. 3 - Fotopříloha

Nácviky běžných činností v Domově Háj

Účast na společenském dění

Prohlídka nově vybudované sociálně – terapeutické dílny v Chotěboři

Získávání zaměstnání v projektu „S Hátou do práce“

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Rekonstrukce objektu k bydlení

Prohlídka zrekonstruovaného bydlení ještě před nastěhováním se a před vybavením nábytkem

Příloha č. 4: Analýza sociálních služeb v regionu (*Transformační plán Domova Háj*)

Příloha č. 5 - Analýza sociálních služeb v regionu

- a) Vazby na stávající síť SS v regionu
- b) Spolupráce s relevantními organizacemi poskytujícími SS
- c) Plán spolupráce s organizacemi poskytujícími SS

a) Vazby na síť sociálních služeb v regionu a stávající spolupráce s nimi

Golčův Jeníkov

V Golčově Jeníkově není žádný registrovaný poskytovatel sociální služby DOZP ani CHB. Není zde ani denní stacionář ani sociálně terapeutická dílna. Co nejdříve po vybudování tří domácností naší organizace (1x DOZP a 2x CHB) pro celkem 10 klientů plánujeme vybudovat i STD a DS, služby, které budou přístupné i lidem z lokality, kteří nyní musí dojíždět buď do Chotěboře (Fokus Vysočina – denní stacionář) nebo do Čáslavi (Středočeský kraj).

Havlíčkův Brod

V Havlíčkově Brodě poskytuje službu CHB pouze jeden registrovaný poskytovatel: Úsvit - zařízení Sdružení pro pomoc mentálně postiženým – kapacita 2 osoby. Zde je třeba znovu navázat spolupráci s organizací Fokus Vysočina, Týmem podpory v zaměstnávání, v oblasti pracovního uplatnění klientů na volném či chráněném trhu práce.

Chotěboř

7 km od Chotěboře funguje Občanské sdružení Benediktus (obec Modletín) – jedná se o CHB s kapacitou 6-ti osob, Je třeba navázat spolupráci s organizací Fokus Vysočina, konkrétně s Týmem podpory v zaměstnávání a Chráněnými dílnami, v oblasti pracovního uplatnění klientů na volném nebo chráněném trhu práce.

Ledeč nad Sázavou

V Ledči nad Sázavou poskytuje sociální službu DOZP pouze Domov Háj (a to až 5-6 km za městem) s kapacitou 74 osob – je v procesu transformace, sociální službu CHB zajišťuje jeden registrovaný poskytovatel: Oblastní charita Havlíčkův Brod – kapacita chráněného bydlení je 4 osoby. Domov Háj nyní minimálně spolupracuje s poskytovateli SS, kteří se podílí na individuálním rozvoji klientů Domova Háj. Konkrétně se jedná o DS Petrklíč, STD v Ledči nad Sázavou. Tato spolupráce bude i nadále rozvíjena.

Světlá nad Sázavou

Ve Světlé nad Sázavou je pouze komunitní bydlení naší organizace (kapacita 6 osob), žádný jiný registrovaný poskytovatel sociální služby DOZP, CHB, DS, ani STD zde není. Chtěli bychom zde navázat na již zavedenou spolupráci s městskou samosprávou a povedenou integraci klientů našeho komunitního bydlení. Sociální služby plánujeme rozšířit i o STD, která bude přístupná lidem s postižením z lokality Světlá n/S a okolí.

Kraj Vysočina je také zřizovatelem Domova ve Zboží (Zboží, Tis), který je vzdálen 9 km od Světlé nad Sázavou – kapacita celkem 60 osob.

V okrese Havlíčkův Brod by vybudováním jednotlivých domácností v rámci služeb DOZP a CHB vznikla šance pro osoby dané cílové skupiny žít přirozeným

způsobem života v majoritní společnosti bez prvků institucionalizace. Zároveň dojde k rozšíření nabídky SS a jejímu rovnoměrnému rozmístění pro danou cílovou skupinu v okrese Havlíčkův Brod.

Bezprostředně po transformaci budou domácnosti sloužit stávajícím klientům z transformovaného zařízení, v budoucnosti mohou fungovat jako kvalitní a lokálně dostupná síť služeb pro osoby cílové skupiny z místní komunity daných lokalit.

Ze služeb, se kterými Domov Háj spolupracuje, je třeba ještě zmínit Sociální centrum města Světlá nad Sázavou a Domov ve Zboží, jejichž akcí se klienti pravidelně účastní. Účast na akcích aktivně podporují nejen všichni členové transformačního týmu, ale i ostatní pracovníci zařízení.

V budoucnu chceme s uvedenými poskytovateli SS udržet stávající spolupráci a navázat spolupráci s dalšími, abychom pro klienty zajistili dostatečnou nabídku navazujících SS. Jednou z organizací, která v minulosti poskytla stáže pracovníkům Domova Háj, je Domov na rozcestí ve Svitavách, který je zapojen do projektu „Transformace pobytových služeb v Pardubickém kraji“. Dalším spolupracujícím poskytovatelem SS je Zvoneček Bylany, který také umožnil našim pracovníkům stáže v chráněném bydlení. Již transformovanými organizacemi, které spolupracují s Domovem Háj tím, že umožňují jejím pracovníkům absolvovat stáže v komunitních službách, jsou Domov bez zámku, Domov Jeřábina a Domov Kamélie.

b) Spolupráce s relevantními organizacemi poskytujícími sociální služby

Organizace poskytující sociální služby zapojené do transformačního procesu

Název organizace	Kontaktní adresa, telefon	Oblasti zapojení	Pověřená kontaktní osoba
Fokus Vysočina (Denní stacionář)	Kosmonautů 262 583 01 Chotěboř	Možnost využití volného času klientů v Chotěboři	Mgr. Andrea Korelová
Oblastní Charita Havlíčkův Brod (Centrum sociálních služeb Petrklíč)	Pivovarská 1123 584 01 Ledec nad Sázavou	Účast na akcích stacionáře	Bc. Tereza Veletová
Oblastní charita Havlíčkův Brod (Sociálně terapeutická dílna Ledec nad Sázavou)	Pivovarská 1123 584 01 Ledec nad Sázavou	Zdokonalování pracovních návyků klientů	Jana Koubková
Sociální centrum města Světlá nad Sázavou	Na Bradle 1113 Světlá nad Sázavou	Účast na akcích zařízení	Mgr. Kateřina Klementová, DiS., ředitelka
Fokus Vysočina (Tým podpory v zaměstnávání Havlíčkův Brod)	5. května 356 580 01 Havlíčkův Brod	Poskytnutí podpory klientům při hledání zaměstnání v běžném pracovním prostředí	Mgr. Markéta Příbylová, konzultantka Týmu podpory v zaměstnávání
Benediktus z. s.	Klášteří 60 583 01 Chotěboř	Možnost využití volného času klientů z Chotěboře v centru denních služeb, zdokonalování pracovních návyků klientů v STD	Marta Peřinová, DiS.
Fokus Vysočina (Chráněné bydlení Havlíčkův Brod)	Štáflova 2003 580 01 Havlíčkův Brod	Předávání zkušeností s provozem SS	Mgr. Martin Lukáš

Domov na rozcestí Svitavy	T. G. Masaryka 33 568 02 Svitavy	Stáže pracovníků v zařízení	PhDr. Jaroslava Filipová, ředitelka
Zvoneček Bylany	Pod Malým vrchem 1378 282 01 Český Brod	Stáže pracovníků v chráněném bydlení Polepy	Bc. Jana Velíšková
Domov ve Zboží, příspěvková organizace	Zboží 1 582 91 Světlá nad Sázavou	Účast na akcích domova	Ing. Bc. Josef Procházka, ředitel
Domov bez zámku Náměšť nad Oslavou, příspěvková organizace	V. Nezvala 115 675 71 Náměšť nad Oslavou	Předávání zkušeností s provozem komunitních služeb, stáže pracovníků v zařízení	Mgr. Hana Šeráková ředitelka
Domov Kamélie Křižanov, příspěvková organizace	Zámek 1, 594 51 Křižanov	Předávání zkušeností s provozem komunitních služeb, stáže pracovníků v zařízení	Mgr. Silvie Tomšíková ředitelka
Domov Jeřábina Pelhřimov, příspěvková organizace	U Elektrárny 1965 393 01 Pelhřimov	Předávání zkušeností s provozem komunitních služeb, stáže pracovníků v zařízení	Bc. Simona Tomanová ředitelka

c) Plán spolupráce s organizacemi poskytujícími sociální služby

Cíl	Vzájemná spolupráce na individuálním rozvoji klientů.			
Úkoly	Nástroje	Zodpovědnosti	Termín	Výstup
Mapování nabídky SS	Analýza stávajících poskytovatelů	Sociální pracovníci	2015 a průběžná aktualizace	Analýza vhodných poskytovatelů
Navázání užší spolupráce	Osobní jednání se zástupci SS Dobrá praxe našeho zařízení Dobrá praxe spolupracujících zařízení	Pověřený pracovník	Průběžně	Vzájemné předávání zkušeností s provozem SS Využívání již vzniklých SS v souladu s individuálními potřebami klienta
Zajistit intenzivnější spolupráci dobrovolníků	Oslovit agentury zabývající se dobrovolnickou činností Oslovit cílovou skupinu potenciálních dobrovolníků z řad široké veřejnosti	Ředitelka Sociální pracovníci Zodpovědní vedoucí Vedoucí komunitního bydlení	Průběžně	Pravidelná a dostatečně zajištěná účast dobrovolníků při individuální podpoře klientů

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Použité zkratky:

DOZP – domov pro osoby se zdravotním postižením

DS – denní stacionář

CHB – chráněné bydlení

SS – sociální služba/y

STD – sociálně terapeutická dílna

Příloha č. 5: Rozložení plánovaných služeb

Domky podle míry podpory - varianta č. 2b													
Golčův Jeníkov			Ledeč		Světlá				Havlíčkův Brod			Chotěboř	
dům	dům		dům	dům	dům	dům	dům	dům	dům		dům	dům	dům
DOZP - SMP (4)	CHB - SMP (4)	CHB - SMP (2)	DOZP - VMP (6)	CHB - NMP (4+2)	DOZP - SMP (6)	DOZP - SMP (6)	DOZP - VMP (6)	DOZP - VMP (6)	CHB - NMP (4)	CHB - NMP (2)	DOZP - SMP (6)	DOZP - SMP (6)	CHB (4+2)
Zázemí pro denní aktivity GI (DS)	DS	DS	Zázemí v domku, Petrkův	Sociální podnikání - Háj	STD Háj	STD Háj	Zázemí u STD	Zázemí u STD	STD Háj	DS Úsvit	DS Úsvit	Fokus Vysočina (stacionář, STD)	Fokus Vysočina (stacionář, STD)
STD	STD	STD		STD Háj		Zázemí u STD							

Legenda k tabulce:

- řádek = lokalita
- řádek = typ bydlení
- řádek = domácnost
- a 6. řádek = návazné sociální služby v lokalitě

Tato varianta zohledňuje požadavek materiálně technického standardu (max. 4 klienti v CHB). Zároveň počítá s nemožností bydlení více než 12 klientů v jednom místě v dané lokalitě (předcházení nežádoucí kumulaci klientů).

Než jsme došli k poslednímu rozmístění služeb (výběr lokalit, počty domků, kapacity domácností), vytvořili jsme více variant. Tabulka byla vytvářena zároveň během tvorby transformačního plánu. S několika málo komplikacemi, které nastaly, byla vždy aktualizována.

DOZP – domov pro osoby se zdravotním postižením

DS – denní stacionář

CHB – chráněné bydlení

NMP – nízká míra podpory

SMP – střední míra podpory

STD – sociálně terapeutická dílna

VMP – vysoká míra podpory

Použitá literatura:

KARNET, Lukáš. Člověk se zdravotním postižením v rodině a společnosti. In: POSPÍŠIL, David a Lenka SMUTKOVÁ. *Podpora člověka v jeho přirozeném prostředí*. Praha, 2017, s. 5. ISBN 978-80-7421-121-8.

PIPEKOVÁ, Jarmila. Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2. rozš. vyd. Brno : Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

MPSV. Manuál transformace ústavů. *Deinstitucionalizace sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: MPSV, 2013. 170 s.

Seznam předkládaných dokumentů. *Kraj Vysočina* [online]. Jihlava, 2017, 2. 12. 2013 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/seznam-prekadanych-dokumentu/d-4055047/p1=63563>

SOBEK, Jiří, et al. Lidská práva v každodenním životě lidí s mentálním postižením: Příručka pro zaměstnance sociálních služeb. 1. vyd. Praha: Portus Praha, o. s., 2007. 69 s. ISBN 978-80-239-9400-1.

SOBEK, Jiří, et al. Práva lidí s mentálním postižením. 1. vyd. Praha: Portus Praha, o. s., 2007. 100 s. ISBN 978-80-239-9399-8.

Transformační plán Domov Háj, příspěvková organizace. 1. aktualizace, 2017. 88 s.

Vypracoval: Mgr. František Čapek

2018